

ЗАТВОРНИЧЕСКО ПРАВО

Последни новини и информация за нашите другари в затвора

В ТОВА ИЗДАНИЕ

Предсрочно освобождаване	СТР 1
Материалноправна уредба	СТР 4
Електронно наблюдение	СТР 8
Мерки за пробационен надзор	СТР 12
Предсъдебен доклад	СТР 14
Основни материалноправни положения при УПО в съдебната практика	СТР 15
Притча за Истината	СТР 18
Затворът срещу всички	СТР 19

Приложени: Статистики за броят предложения за УПО направени от началници на затворите, прокурори, както и подадените директно от л/с

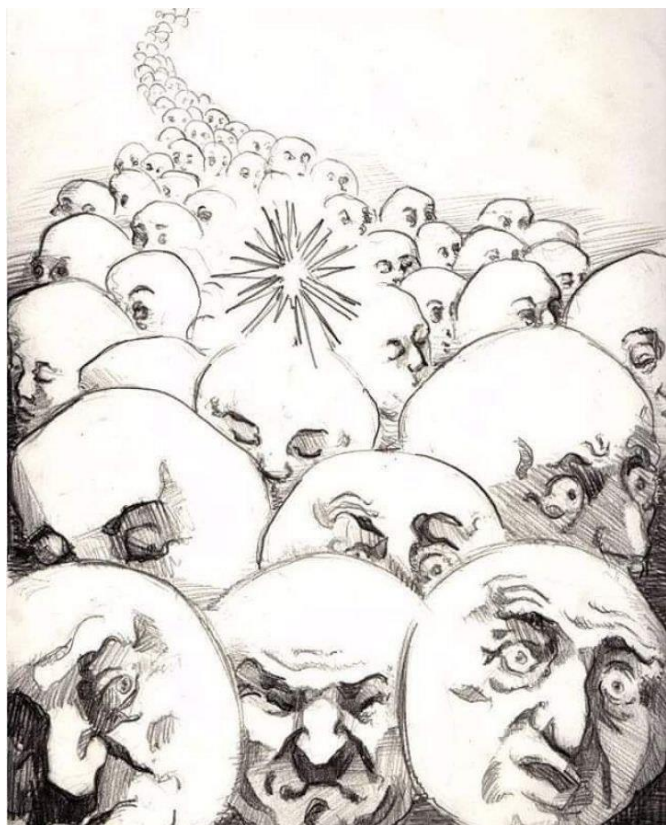
Предсрочно освобождаване – материалноправна постановка

от Светломир Нешков, зам.-председател на Българско затворническо сдружение

Предсрочното освобождаване е институт на наказателно-изпълнителното право, който прекратява наказателното изпълнение и правоотношението, на което се основава наказателно-изпълнителната дейност. Произтича пряко от принципа на прогресивната система при изпълнение на наказатията и познат във всички демократични правни регламенти.

За първи път в юридическата ни история институтът се устройва с Наказателния закон от 1896 г. Въпреки известната си рестриктивност, предсрочното освобождаване се сравнява с модерните законодателни решения за времето си, балансирайки от една страна между интересите на обществото за ограничаване на престъпността и от друга, съдействайки с мотивация в осъдените да се поправят и превъзпитат с цел по-ранно напускане на затвора.

За илюстрация на напредничавостта на законодателното решение, ще се позова на изследване от средата на трийсетте години на миналия век, авторство на проф. Никола Далапчиев, в което той отправя редица критики към неудачното нормативно регулиране на предсрочното освобождаване в Русия, довело до изграждането на института в такъв с безусловен характер, до препятстване на съдебната дейност, поради неувереност в борбата с престъпността и създаване на сигурност в престъпниците, за неотвратимост на по-ранното освобождаване от репресия за продължаване на престъпната им дейност.

Законодателният регламент действа до 1951 г. Сведения за неговата ефективност се четат в доклад, според който в периода от 1905 г. до 1914 г., отмяната на предсрочното освобождаване варира в границите между 1.4% и 8% - статистически индикатор за ниско ниво на рецидивна престъпност сред категорията предсрочно освободени лица.

По-късно с приемането на НК /Д.В. бр. 29 от 12.04.1968 г./, границите на предсрочното освобождаване претърпяват съществени промени. Приложението му се допуска след изтърпяване фактически на поне 1/2 от наложеното наказание лишаване от свобода, а в случаите, когато самото лишаване от свобода е алтернатива или в замяна на смъртното наказание, не по-малко от 2/3 от наложеното наказание. От неговия обсег са изключени осъдените за извършено престъпление по опасен рецидив и ползвалите последицата от института, освен ако не е настъпила реабилитация за

престъплението, по отношение на което е било приложено по-ранното освобождаване. Субективният критерий е обвързан с доказателства за примерно поведение и честно отношение към труда на осъдените, контролиращи постигането на индивидуалната превенция.

Законодателната уредба на пресрочното освобождаване бележи устойчивост до 2002 г., когато в пределите на института са допуснати осъдените за престъпления при опасен рецидив, но при сериозни ограничения в обективния критерий за приложимост.

Обзорният историко-нормативен преглед дотук е нужен, за да се открие различният подход в разписването на предсрочното освобождаване със законодателните изменения от началото на 2017 г. в НК, НПК и ЗИНЗС, създали изцяло нов превантивен и компенсаторен механизъм за преодоляване на лошите условия в българските затвори и липсата на ефективни правни средства за защита на осъдените на лишаване от свобода. Институтът на предсрочното освобождаване е реформиран с оглед на стандартите на Препоръка № 22 / 2003 г. на Комитета на Министрите на Съвета на Европа и в изпълнение на указанията на ЕСПЧ – Страсбург, които са дадени в първото за България пилотно решение по делото *Нешков и други срещу България* за вида мерки, които нашата държава трябва да предприеме за решаването на горепосочените системни проблеми. Чрез законодателните изменения:

- се предоставя възможност на всеки осъден на лишаване на свобода да получи правна възможност да подаде молба за предсрочно освобождаване, която да бъде разгледана от независим и безпристрастен съд, каквато до този момент нямаше;
- отпада ограничението за повторно прилагане на института спрямо осъдени, които вече са се ползвали от него, освен ако са реабилитирани за престъплението, от изтърпяване на наказанието, за което са освободени предсрочно;
- отпада ограничението за минимален остатък от наказанието, когато се касае за престъпление, извършено при условията на опасен рецидив;
- дава се дефиниция на **доказателства за поправяне**, като се изоставя остарялата формулировка **честно отношение към**

труда;

- отпада минималният размер на изпитателния срок от шест месеца;
- гарантира се правото на всеки осъден да подаде молба до съда след изтичане на регламентирания срок на изтърпяване на наказанието;
- засилва се ролята на началника на затвора, като нормативната уредба относно Комисията по чл. 73 от ЗИНЗС се отменя;
- устройва се процедура, в която осъденият има възможност за активно участие в доказателствения процес;
- изрично се признава правото на жалба на осъдения срещу отказа на съда да бъде предсрочно освободен.

Макар на пръв поглед реформата да е всеобхватна, тя не изоставя постиженията на правото и съдебната практика по чл. 70 и чл. 71 от НК. Напротив, надгражда института с нови обективни и субективни граници в съзвучие с международните стандарти и постиженията на европейското право.

Международни актове с отношение към института на предсрочното освобождаване

Няколко десетилетия, Европейският съюз работи усилено по въвеждането на стандарти за ограничаване на продължителността на ефективното лишаване от свобода и подобряване на положението на ефективно осъдените в държавите-членки, опирайки се на фундаменталните принципи на Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи. Темата е чувствителна за държавите-членки, което се отразява на процеса по ратификация на някои от международните актове (например, приетата на 30.11.1964 г. Конвенция на Съвета на Европа за наблюдение на лицата, осъдени или освободени условно).

Постановяващ с отношение към института на предсрочното освобождаване са:

- Европейска Конвенция за Правата на Човека;

- Европейска Конвенция за Надзора на Условно Осъдените и Предсрочно Освободените;
- Европейска Конвенция за Надзора върху Условно Осъдените и Предсрочно Освободените (ETS-51) от 1964 г., заедно с Препоръка № 79 (14) от 1979 г. за прилагането й;
- Препоръка № 70 (1) от 1970 г., относно практическата организация на мерките за надзор и подкрепа на условно осъдените и предсрочно освободените;
- Препоръка (99) 22, относно пренаселеността в местата за лишаване от свобода и намаляване на популацията в затворите;
- Препоръка No. R (92) 16, относно Европейски правила за обществени санкции и мерки;
- Препоръка No. R (92) 27, относно последователността при постановяването на присъди;
- Препоръка No. R (97) 12, относно служителите, отговарящи за прилагане на санкциите и мерките;
- Препоръка Rec. (2000) 22 за подобряването на европейските правила за обществените санкции и мерките;
- Препоръка Rec (2006) 2, относно Европейски Правила за Затворите;
- Препоръка CM / Rec. (2010) 1, относно правилата за пробация на Съвета на Европа;
- Препоръка CM / Rec. (2012) 5, относно Европейски Етичен Кодекс на служителите в затворите;
- Препоръка CM / Rec. (2014) 4 на Комитета на Министрите към държавите-членки за електронния мониторинг;
- Правилата на ООН за минималните стандарти, относно мерките без лишаване от свобода (Правилата от Токио);
- Правилата на ООН относно минималните стандарти за третиране на лишените от

свобода жени и мерките срещу жените-правонарушители, които не са свързани с лишаването от свобода;

- Правилата на ООН относно минималните стандарти за правораздаване по отношение на непълнолетни лица.

Препоръка Rec. (2003) 22, приета от Комитета на Министрите към Съвета на Европа на 24.09.2003 г. извеждам на отделна позиция, поради ролята ѝ на **базов стандарт** по предсрочното освобождаване, който:

- Признава института за едно от най-ефективните средства за предотвратяване на рецидива;
- Постулира принципите на справедливост и равнопоставеност като приоритетни за националните законодателства;
- Констатира негативите на дългосрочното лишаване от свобода от гледна точка на отклонение в индивидуалните ценности на лишените от свобода и финансиране на пенитенциарния престой;
- Извежда общи положения при прилагането на предсрочното освобождаване: достъпност на всички лишени от свобода (в случай на краткосрочни наказания, при които предсрочното освобождаване е невъзможно, да се предвидят други ефективни мотивационни и реинтеграционни средства), предвидимост на условията за предсрочно освобождаване, намаляване на рецидивния риск чрез индивидуално ориентирани програми, прилагане на

целенасочен подход към всеки случай на лишаване от свобода, индивидуализация на условията и надзорните мерки при предсрочно освобождаване.

Европейските правни системи номинират различни видове предсрочно освобождаване (задължително, дискреционно и смесено), мерки за надзор на извършителите на престъпления, освободени предсрочно от затвора, възможности за намаляване на срока на наказанието чрез положен труд по време на престоя в затвора. С оглед гарантиране на националния наказателен суверенитет, страните-членки на Съвета на Европа постигат принципно съгласие за уреждане само на процедурните гаранции на по-ранно напускане на затвора.

За системата на дискреционното освобождаване са разписани два критерия: обективен (минимален период, който лишеният от свобода трябва да изтърпи) и субективен (реалистични изисквания за поправка).

Системата за задължително освобождаване почива единствено на размера на изтърпяното наказание без да отдава значение на корекционното и превъзпитателното му въздействие върху личността на осъдения.

Препоръката се занимава също с базовите процесуални гаранции за предоставяне, отлагане или отмяна на предсрочното освобождаване, сред които са правото на осъдените на лично участие и правото на защита в съдебната процедура, правото на достъп на искателите до досиетата, възможността да обжалват решенията, когато не са постановени в техен интерес.

Материалноправна уредба на предсрочното освобождаване

Общи положения

Предсрочното освобождаване е институт на наказателно изпълнителното право, свързан с освобождаване от изтърпяването на наложеното наказание с конститутивен акт на съда, при съобразяване на последващи факти от значение за специалната превенция. По подобие на условното осъждане, той се отличава от всички хипотези на прекратяване на наказателноправните последици на наложеното наказание, защото в случая, осъденият понася наказателната отговорност и свързаните с нея отрицателни последици, но не и цялото наложено наказание.

Правната му рамка се дефинира под формата на единна система от различни по вид и ранг

нормативни актове, уреждащи съществените отношения, които възникват, развиват се и се прекратяват при приложението на предсрочното освобождаване. Нормативната уредба е делима на обща и специална, като към първата група се числят НК и НПК, а към втората се отнасят ЗИНЗС, ППЗИНЗС, Наредби и Инструкции.

Предсрочното освобождаване е приложимо само по отношение на ефективното изтърпяване на наказание лишаване от свобода и бива „Условно“ за пълнолетните лица, съобразно чл. 70 от НК и „Безусловно“ за непълнолетните осъдени, съобразно чл. 71 от НК.

С измененията в чл. 70 от НК, в сила от 07.02.2017 г., законодателят разшири материалноправните предпоставки за прилагане на „УПО“ в съответствие с т. IV. 17 от Препоръка Rec. (2003) 22 на Комитета на Министрите на Съвета на Европа, насочваща страните-членки към възможност за положително решение, веднага след като лишеният от свобода е престоял минимален период в пенитенциарната среда.

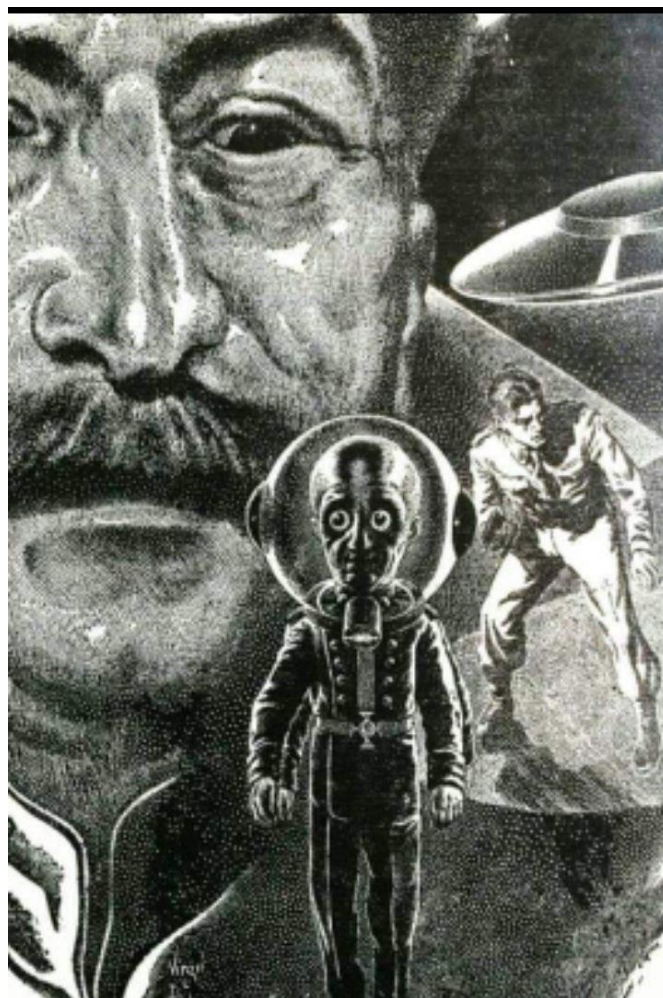
В общата хипотеза, законът изисква осъденият да е изтърпял фактически не по-малко от половината присъда с влязъл в сила съдебен акт, независимо дали след това срокът му е бил намален чрез частично помилване или чрез зачитане на положителния труд по чл. 41, ал. 3 от НК (т.нар. юридическо изтърпяване).

Фактическото изтърпяване на наказанието обхваща календарния период на изпълнение, домашният отпуск и приспадналото по чл. 59 от НК задържане и/или домашен арест за престъплението, за което лицето е осъдено или задържано за изпълнение на наказанието или задържане по обвинение за друго престъпление, по което е настъпило прекратяване на производството или постановяване на оправдателна присъда, ако деянията се намират помежду си в условията на съвкупност, както и по реда на чл. 417 от НПК, когато чл. 59 от НК не е приложен от съда.

По отношение на осъдените лица за престъпления, извършени при опасен рецидив е необходимо фактическото изтърпяване да бъде не по-малко от две-трети от наложеното наказание.

Както вече споменах, институтът на предсрочното освобождаване произтича пряко от принципа на прогресивната система при изпълнение на наказанията, даващ възможност, след изтичане на определен период от време, тежестта на изпълнението да се постави в зависимост от поведението на осъденото лице. На преден план се извежда личността на осъденото лице, като спрямо нея се предприемат поредица от

целенасочени действия по ресоциализация, морално възпитание и реформиране на нагласите за живот. От поведението на лишения от свобода и от осъзнаване на важността на поправителния процес до голяма степен зависи в какви условия ще изтърпи наказанието си и кога ще бъде освободен.

Принципът на прогресивната система има мотивационната насоченост, премахва чувството за безперспективност в лишението от свобода и съдейства за минимизиране на деградацията в ценностната им система. Тя се проявява чрез:

- Изменение на режима в по-лек по реда на чл. 66, ал. 2 от ЗИНЗС;
- Зачитане на положения труд за намаляване на срока на наказанието;
- Преместване от пенитенциарно заведение закрит тип в пенитенциарно заведение от открит тип по реда на чл. 64 от ЗИНЗС;
- Помилване за част или за целия остатък от наказанието;
- Предсрочно и Условно Предсрочно Освобождаване.

Втората положителна предпоставка за „УПО“ е свързана с наличието на доказателства за поправяне, които правят по-нататъчния престой в затвора неоправдан, а целите на наказанието – възможни, без да се продължава ефективното му изтърпяване. За разликата от условията за изменение на режима (чл. 66, ал. 1 от ЗИНЗС: „... да има добро поведение и да покаже, че се поправя“), от института по чл. 70, ал. 1 от НК, може да се ползват осъдени лица, при които поправителния процес е завършен и именно поради това по-нататъчния престой в затвора не се налага.

С измененията (в сила от 07.02.2017 г. по чл. 439а, ал. 3 от НПК), законодателят нормативно регулира част от обстоятелствата, които сами по себе си не могат да ограничат прилагането на предсрочното освобождаване, възприемайки и разрешението по т. 4 от ППВС № 7 / 1975 г., а именно:

- Размерът на неизтърпяната част от наказанието;
- Обективна невъзможност осъденото лице да участва в трудови дейности поради нетрудоспособност или тяхната недостъпност;
- Неучастие в образователни, обучителни, квалификационни или спортни дейности, общественополезни прояви и/или в специализирани програми за въздействие.

По тълкувателен път от пределите на обстоятелствата със значение за факултативната предпоставка по чл. 70, ал. 1 от НК са изключени също фактически приложения по чл. 94 и чл. 55 от НК, както и квалифициращи деянието признаци, взети предвид при постановяване на присъдата (т. 5 от ППВС № 7 / 1975 г.).

Предсрочното освобождаване на непълнолетни лица по чл. 71 от НК се подчинява на аналогични на разгледаните по-горе критерии. Формалната предпоставка се изпълнява от фактическото изтърпяване на не по-малко от една-трета от наложеното наказание, съобразно критериите по т. 3 от ППВС № 7 / 1975 г. Факултативното условие за прилагане на института е непълнолетният „да се е поправил“, като граматическото тълкуване на нормата сочи за изискване за постигната цел на наказанието по чл. 60 от НК.

Нормативната и смислова съпоставка на използвания от законодателя подход за дефиниране на субективния критерий за предсрочно освобождаване на непълнолетни лица създава привидно впечатление за различие от утвърденото в чл. 70, ал. 1 от НК изискване – пълнолетният осъден „да е дал доказателства за своето поправяне“. С оглед на заетата по-горе позиция, почиваща на теоритичната, нормативна и тълкувателна основа, поддържаеме разбирането, че за предсрочно освобождаване на осъдени пълнолетни и непълнолетни лица е необходимо процесът на поправяне да е приключен, така че последващия престой в пеналната среда да бъде безпредметен.

В условията на обществото се продължава възпиращото действие на наказанието по отношение на пълнолетни осъдени, обхванато от установения изпитателен срок, като заедно с генералната превенция се съдейства за постигане на основната задача на НК. Ако осъденият остане непълнолетен до момента на предсрочното си освобождаване, същото ще бъде окончателно и безусловно (т. 9 от ППВС № 7 / 1975 г.). В смесената хипотеза на навършеното пълнолетие от осъдения преди да бъде освободен по чл. 71, ал. 2 от НК, се установява изпитателен срок в размер на неизтърпяната част от наказанието при действието на чл. 70 от НК. В тези случаи, съобразно указанията в т. 9 от ППВС № 7 / 1975 г. се прилагат предпоставките за предсрочното освобождаване по чл. 71, ал. 1 от НК, а чл. 70 от НК се проявява по отношение на действието на това предсрочно освобождаване.

Условното предсрочно освобождаване засяга автоматично срока на наказанията лишаване от права по чл. 37, ал. 1, т. 6 и 7 от НК, когато те са наложени със същата присъда и заедно с лишаването от свобода. Наказанието лишаване от права се намалява със срок, равен на

изпитателния срок при постановеното условно предсрочно освобождаване (т. 6 от ППВС № 7 / 1975 г.). За остатъка от това наказание, съдът следва да се произнесе съобразно правомощията си по чл. 70, ал. 5 от НК.

Според Т.Р. № 32 / 1990 г. на ОСНК, условното предсрочно освобождаване от права по чл. 70, ал. 5 от НК обхваща само случаите на започнало ефективно изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, като условно осъдените по чл. 66 от НК остават извън очертаната категория лица. Не е необходимо обаче изпълнението и на допълнителното наказание.

Съдът е длъжен да се произнесе по приложението на чл. 70, ал. 5 от НК, независимо дали е сезиран с изрично искане от някоя от страните, като се води от доказателствата за поведението на осъдения.

Във всички случаи освобождаването от допълнителното наказание е условно по аргумент от чл. 70, ал. 8 от НК.

При всяко „УПО“ се определя изпитателен срок в размер на неизтърпяната част на наказанието. За непълнолетните предсрочно освободени липсва подобно правило поради особената цел на налаганото спрямо тях наказание „преди всичко, те да бъдат превъзпитани и подготвени за общественополезен труд“.

За изпитателния срок, но не повече от три години, съдът може да постанови една от пробационните мерки по чл. 42а, ал. 2, т. 1-4 от НК.

Според характера и целите си, пробационните мерки се подчиняват на следното деление:

- Мерки за контрол (задължителна регистрация по настоящ адрес, ограничението в свободното придвижване);
- Мерки за подкрепа и подпомагане (задължителни периодични срещи с пробационен служител, включване в курсове за професионална квалификация, програми за обществено въздействие);
- Мерки за възмездяване на причинените с деянието щети (поправителен труд и безвъзмезден труд в полза на обществото), изключени от обхвата на чл. 70, ал. 6 от НК.

Подобна подредба е условна, поради възможността дадена мярка да преследва повече цели, например мярката по чл. 42а, ал. 2, т. 2 от НК, да е насочена към проверка за спазване на

наложените ограничения и да осъществява подкрепяща функция съобразно личните потребности на осъденото лице.

С измененията в чл. 70, ал. 6 от НК от 07.02.2017 г. се отстраниха някои затруднения в съдебната практика и дейността по изпълнението на наказанията, породени от нормативното решение за налагане на пробационен надзор за целия изпитателен срок на „УПО“. Въведоха се две ограничения: веднъж, спрямо времетраенето на изпитателния срок и на следващо място се регулира максималната продължителност на мярката за пробационен надзор – за не повече от три години. По този начин бе преодоляна съществена празнота в закона, обосновава в близкото минало опити на съдебната практика да установи максималната продължителност на пробационния надзор при спорна (по общо мнение и недопустима) аналогия с чл. 42а, ал. 3, т. 1 от НК, както и затруднения по изпълнението на мярката с оглед на времето на изтичане на изпитателния срок.

С чл. 267а, ал. 2 от ППЗИНЗС се установи началният момент на изпълнение на мярката пробационен надзор по чл. 70, ал. 6 от НК, считано от датата на съдебното заседание, т.е. – разписана е пряка зависимост от развитието на процеса по обжалване на акта по чл. 440, ал. 1 от НПК. Когато изпълнителният срок е по-дълъг от времетраенето на мярката на пробационен надзор, началният момент на изпълнението ѝ съвпада с деня на явяване на осъдения в пробационната служба.

В течение на изпитателния срок, условно освободеният има основно задължение да не върши престъпление. Нарушаването на това изискване или неизпълнението на мярката за пробационен надзор ще предизвикат задължително или по преценка на съда изтърпяването на остатъка от наказанието.

Когато в изпитателния срок осъденият извърши умишлено престъпление, за което е предвидено наказание лишаване от свобода, той ще търпи задължително остатъка на неизтърпяното наказание. Не е необходимо осъждането за новото престъпление да обхваща наказание лишаване от свобода, по който признак нормата на чл. 70, ал. 7 от НК се отличава от чл. 68, ал. 1 от НК. Разпоредбата на чл. 27 от НК е неприложима, защото се дерогира от чл. 70, ал. 7 от НК.

Когато в изпитателния срок осъденият извърши непредпазливо престъпление, изтърпяването на остатъка е възложено на преценката на съда, който разрешава две групи въпроси – дали изобщо да се изтърпи неизтърпяното наказание и, при положително решение, каква част от същото да се преведе в изпълнение. Водещ критерий при формиране на съдебната воля е възможността за постигане на целите по чл. 36 от НК.

Съпоставянето на нормативните решения при извършено непредпазливо престъпление в изпитателния срок по чл. 69а и чл. 70, ал. 7 от НК отразяват съществена отлика в последиците в случай, че съдът реши да не се изпълни неизтърпяната част от наказанието или пък да е налице частично изпълнение. Ако осъденият извърши друго непредпазливо престъпление в изпитателния срок по чл. 70, ал. 6 от НК, съдът отново ще дължи преценка по чл. 70, ал. 7 от НК и няма да съществува пречка за ново частично или цяло освобождаване, за разлика от ограничителната норма по чл. 69а от НК, позволяваща само еднократно отлагане на изпълнението на наказанието.

Условно отложеното наказание лишаване от права по чл. 37, ал. 1, т. 6 и 7 от НК подлежи на изтърпяване при ново престъпление в изпитателния срок, без значение от вида му (стига умишленото престъпление да е наказуемо с лишаване от свобода).

Неизпълнението на мярката за пробационен надзор е другата предпоставка за задължително изтърпяване на останалата част от наказанието. Бездействието на осъденото лице се установява по правилата на ЗИНЗС. Доказването се основава на констативни протоколи от ППЗИНЗС, отразяващи съответните нарушения и на цялостен анализ на поведението на осъдения. Изпълнената част от мярката за пробационен надзор не се приспада от активирания размер на наказанието лишаване от свобода, защото самата тя не е наказание.

Електронно наблюдение – нормативен регламент, приложение в практика

С допълнения в ЗИНЗС, обнародвани в Д.В. бр. 32 / 2016 г., се създаде Част Пета, позволяваща контрол над мерките за пробационен надзор по чл. 42а, ал. 2, т. 1 и 3 от НК чрез електронно наблюдение – форма на контрол върху местонахождението, движението и поведението на определена категория лица – чл. 263, ал. 1 от ЗИНЗС. При вътрешния нормативен регламент са съобразени:

- Препоръка CM / Rec (2010) 1 на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа за пробационните правила;
- Препоръка Rec (2000) 22 на Комитета на министрите към държавите-членки за подобряване на приложението на Европейските правила за обществените санкции и мерките;
- Препоръка R (92) 16 на Комитета на министрите към държавите-членки за Европейски правила за обществени санкции и мерки;
- Препоръка R (99) 22 на Комитета на министрите към държавите-членки относно пренаселеността в затворите и увеличаването на затворническата популация;
- Препоръка CM / Rec (2014) 4 на Комитета на министрите към държавите-членки за електронния мониторинг.

Приложението на електронното наблюдение се ограничава от обективни условия (времетраене от два до шест месеца с еднократна възможност за продължаване на контролната дейност с шест месеца), както и субективни такива (липса на несъвместимо заболяване с технологията и подписване на декларация за информативно съгласие от осъденото лице), нормативно разписани в чл. 264, чл. 265 и чл. 267, ал. 1 от ЗИНЗС.

При изпълнение на пробационни мерки, електронното наблюдение се назначава със заповед на началника на Областна служба „Изпълнение на наказанията“ по предложение на пробационния служител и въз основа на информирано съгласие на лицето – чл. 350 от ППЗИНЗС.

Контролът върху изпълнението на пробационната мярка по чл. 42а, ал. 2, т. 1 от НК се осъществява посредством гласово разпознаване, при което се снима гласов отпечатък от оправомощеното техническо лице. В случай на липса на съвпадение в гласовия отпечатък и разговарящия, се уведомява незабавно пробационният служител.

Радиочестотното наблюдение е приложимо при ограничения в свободното придвижване, като при този вариант водещи за определяне на целевата група са оценката на риска от рецидив и риска от вреди, както и цялостното поведение на осъдените. Технически се осъществява чрез приемно-предавателно устройство за персонална идентификация (гривна с уникален идентификационен номер и неотстраним надпис с данните за контакт с оператора в контролния център). В Д.В. бр. 108 / 29.12.2018 г. е обнародвана Инstrukция № 1 за взаимодействие на структурите на МВР и ГДИН при изпълнение на електронно наблюдение, която детайлно разпределя компетенциите и условията за сътрудничество.

Друга форма на електронно наблюдение се реализира чрез сателитна технология, приложима спрямо високорискови нарушители от всички целеви групи или пребиваващи в отдалечени или труднодостъпни места. Чрез сателитно наблюдение се проследява и записва местополжението на осъдения / обвиняемото лице с точност до няколко метра, като се използва сателитна GPS технология, съчетана с технология на мобилна телефония.

Лицата, подлежащи на сателитно наблюдение, се определят от началника на затворническото общежитие, от пробационния служител и от началника на териториалното поделение на МВР или от съда в зависимост от характера на извършеното деяние, от неговата обществена

опасност и от личността на дееца. Всяко умишлено повреждане или унищожение на техническото устройство представлява нарушение на пробационните мерки с приложение на електронното наблюдение.

От началото на 2019 г., системата за електронното наблюдение функционира чрез налични 250 комплекта крайни устройства електронни гривни и автономни преносими (проследяващи) устройства за персонална идентификация, чрез които се осъществява непрекъснатата връзка и процес на данни към контролния център в ГДИН. Макар и ограничено се прилага и сателитното наблюдение. Все още няма техническа готовност за изпълнение на гласовото разпознаване. Електронното наблюдение е познат ресурс на магистратите от периода преди законодателното му разписване, като се изпълнява пилотен проект за тестване на възможностите и пригодността му към националния регламент. Натрупаният експериментален опит е послужил веднъж като изчерпателна основа на законовия механизъм и втори път обосновава практически изводи относно ефективността на наблюдението. Тези изводи се потвърждават и от данните, получени при експлоатацията на електронното наблюдение.

На тази база и в синтезиран порядък, органите, които използват този инструментариум отчитат следните ползи:

- Повишение на качеството на надзорната дейност спрямо лица с мярка за неотклонение домашен арест и гарантиране на висока степен на сигурност в ограниченото им право на свободно придвижване, способствайки за постигане на целите по чл. 57 от НПК;

- Обезпечаване на висококачествен мониторинг при изпълнение на пробационните мерки по чл. 42а, ал. 2, т. 1 и 3 от НК (включително и в хипотезите по чл. 67, ал. 3 и чл. 70, ал. 6 от НК), като създава реален риск пред правонарушителите при нарушение на условията да влошат положението си;
- Способстване за изграждане на убедителни самовъздържащи механизми у правонарушителите, както и мотивация за ефективна реинтеграция с намален риск от пенитенциарен рецидив;
- Подпомагане на пенитенциарната администрация при контрола върху голяма група осъдени лица;
- Сnižаване на разходите в сравнение с ефективното наказание и намаляване на необходимостта от нови места в затворите.

Очертаните дотук ефекти по електронното наблюдение са сериозна заявка за бъдещето му по-интензивно използване в практиката. Процесът тепърва стартира, като популяризирането на мониторинга по отделни съдебни райони се провежда по плоскостта на обучителни форуми и регионални срещи. Уместно е да се спомене, че възможностите за ефективен контрол вероятно ще преразгледат приложимостта на пробационната мярка по чл. 42а, ал. 2, т. 3 от НК, която има висок ресурс в активиране на самовъздържащите механизми за правонарушителите и отстраняване на пораждащите криминалната дейност обсоятелства.

Тепърва практическите изводи от приложимостта на електронното наблюдение ще стоят на вниманието на професионалната общност. Засега, всяка констатация ще се яви преждевременна, поради крайната недостатъчност на емпиричната база за извеждане на тенденции, но това не пречи да се изрази интерес към електронното наблюдение и да се остави отворена вратата за дискусии и мнения по темата.

Мерки за пробационен надзор по чл. 67, ал. 3 и чл. 70, ал. 6 от НПК

Ефективността на грижата и надзора върху условно осъдените и предсрочно освободените е тема, която се свързва с постигане на целите на наказанието. До момента на нормативното уреждане на пробационните мерки в чл. 67, ал. 3 и чл. 70, ал. 6 от НК, законодателят предвиждаше възпитателна грижа за условно осъдените и предсрочно освободените, както и надзор върху последната група лица.

Възпитателните грижи за условно осъдените и предсрочно на освободените лица се възлагат на обществеността, като пряк израз на необходимостта от нейното ефективно ангажиране в борбата с престъпността. Регламентът на възпитателните мерки им придава наказателен характер. Те са задължителни за условно осъдените непълнолетни (чл. 67, ал. 4 от НК) и за предсрочно освободените по чл. 70 и чл. 71 от НК (чл. 73, ал. 1 от НК), като съдът с присъдата или определението си следва да ги възложи на местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните или на наблюдателните комисии по чл. 170 от ЗИНЗС.

Възпитателна грижа и надзор върху условно осъдените и предсрочно освободените лица

Възпитателната грижа по отношение на условно осъдените пълнолетни лица е придадена на преценката на съда (чл. 67, ал. 1 от НК) и подлежи на задължително обсъждане / решение с присъдата по чл. 301, ал. 1, т. 7 от НПК.

С Т. Решение № 18 / 1978 г. на ОСНК, на съдилищата е указано, че разпоредбите на чл. 67 от НК могат да се прилагат, когато е отложено изпълнението на наказанието от районния или окръжния съд, като първа или втора инстанция. Съгласието на съответната обществена организация или трудов колектив за полагане на

възпитателни грижи може да бъде дадено и след подновяване на присъдата / решението на въззивната инстанция, като по това искане би следвало да се произнесе районният съд по местоживеене на осъдения.

Промяната на обществените условия след 90-те години на миналия век и пикът на престъпните нива отмести дебата към наказуемостта на престъпленията, като темата за възпитателната грижа по чл. 67 от НК напълно се затвори. Спорадично същата бе повдигната с указания по инспектората към ВСС, при плановите ревизии на районните съдилища, без обаче процесът да се доведе до край. Прегледът на относимата съдебна практика по чл. 67, ал. 1 от НК показва доминирането на два модела:

- Възлагане на възпитателните грижи на районния инспектор по местоживеене на осъдения (в някои случаи се възлага на началника на съответното РПУ);
- Възлагане на кмета на общината или ситуация, при която съдът изрично не се възползва от възможността по чл. 67, ал. 1 от НК.

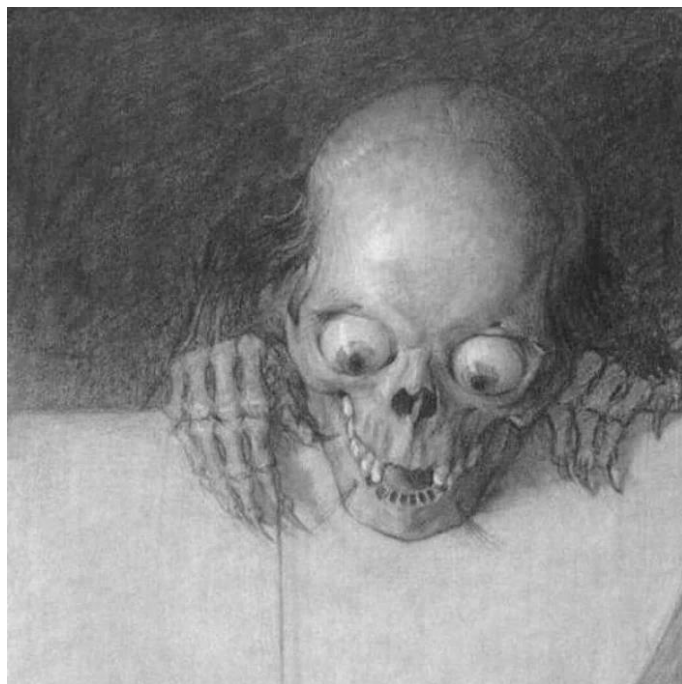
Прилагането на чл. 67, ал. 4 от НК относно условно осъдените непълнолетни лица се отличава с по-голямо единомислие в правораздаването, доколкото нормата не дава право на преценка на съответния съд. Преобладаващите актове са по Глава двадесет и девета от НПК, като съдилищата се възползват от правомощията си по чл. 382, ал. 5 от НПК и предлагат промени на страните по споразумението за решаване на делото, включващи изрично уведомяване на МКБППМН (Местна Комисия за Борба срещу Противообществените Прояви на Малолетните и Непълнолетните) за постановеното условно осъждане на даденото непълнолетно лице.

Макар и много бедна, практиката по чл. 67, ал. 5 от НК предизвиква интерес със стремежа на съда да изпълни задължението си за общ контрол върху осъществяването на възпитателните грижи и поведението на условно осъденото лице. В тази връзка ще спомена за случай, при който състав на Районен съд е насрочил среща пред кмета на общината между представители на отдел „Закрила на детето“ и родител на „Условно осъден“ непълнолетен или пък е създадено задължение на съответен полицейски служител в определен период от време да уведомява съда за поведението на условно осъденото пълнолетно лице.

Без да навлизаме по-дълбоко в изпълнение на задължението по чл. 67, ал. 5 от НК може да се предложи обмисляне на ресурса, притежаван от

общинските съвети по наркотични вещества, които съобразно чл. 15 от ЗКНВП (Закон за Контрол на Наркотичните Вещества и Прекурсорите) имат обща превантивна роля и се явяват подходяща структура за изпълнение на възпитателни грижи, когато те са възложени на ръководителя на местната администрация в случай на условно осъдени за престъпления по чл. 354а-354в от НК. Няма съмнение и в съществуването и на други структури, които с работата си могат да вложат реално съдържание във възпитателната грижа, като намирането на работещ вариант е въпрос на регионални политики.

Сходно е нормативното решение за надзора и възпитателната грижа за предсрочно и условно предсрочно освободените лица, намерило законодателния си изказ в чл. 73 от НК. Прочитът на публикуваната съдебна практика по чл. 73, ал. 1 от НК показва, че съдилищата не изпълняват задължението си да възлагат надзора и възпитателните грижи на МКБППМН и на наблюдателните комисии по чл. 170 от ЗИНЗС. Последните са законово задължени да организират работата по ресоциализация на лишените от свобода, включително чрез инициране на социални услуги на територията на общината, да оказват съдействие за битово и трудово устройство на освободените от затворите лица. Правомощията им по чл. 171 от ЗИНЗС са широки, но в публичното пространство и достъпната документация на местните администрации не се намира конкретна информация за функционирането на тези комисии.

След направените проучвания се стига до извод, че възпитателната грижа и надзорът над условно осъдените и предсрочно освободените лица по чл. 70 и чл. 71 от НК имат висок противопрестъпен

ресурс. Целевата група на мерките са лица с девиантно поведение, които се нуждаят от подкрепа и мотивация за промяна в конструкцията на нагласите и модела си на живот. Бездействието в тази насока с висока степен на вероятност оставя убеждението в тях, а и в обществото, че поведението им е безконтролно, което често води до повторност на престъпните прояви с необратимата последица от принудителна изолация от обществото, загуба на утвърдения социален модел или пък сериозни трудности пред ресоциализационните изпитания. За целта, приложението на чл. 67, ал. 3 и чл. 73 от НК би могло да се оптимизира, както казахме с регионални политики, като тук съответните административни ръководители в органите на съдебната власт притежават ресурса да настояват пред представителите на местната власт не само да се спазва закона, но и да се търси ефективност на грижата за уязвимата група лица по чл. 66, чл. 67, чл. 70 и чл. 71 от НК.

Вероятно поради всички тези обстоятелства, законодателят предвиди възможност за по-засилен контрол върху поведението на горната категория лица, номинирайки през 2002 г. хипотеза при наложено наказание не по-малко от шест месеца лишаване от свобода или неизтърпян остатък от същия размер в изпитателния срок да се постанови пробация. Законотворческото разрешение предизвика сериозни проблеми от гледна точка на отсъстващото различие между наказанието пробация и пробационен надзор в условията на чл. 66 и чл. 70 от НК, намерили нормативно изясняване едва през 2009 г., когато със ЗИДНК се предвиди възможност при горните

материалноправни условия, контролът върху поведението на условно осъдените и условно предсрочно освободените да се осъществява чрез мярка за пробационен надзор по чл. 42а, ал. 2, т. 1-4 от НК. Това е и моментът, в който по нормативен път се проведе разграничение между пробацията като наказание и мярката за пробационен надзор, насочена към контрол върху поведението на особена категория лица с оглед удовлетворяване на целите по чл. 36 от НК.

Мерки за пробационен надзор.

Обща характеристика, коментари от наказанието пробация. Съдебна практика. Изпълнение и последици

Мерките за пробационен надзор се отличават със следните характеристики:

- Изпълняват общопревантивна роля чрез налагането им в изпитателния срок под угрозата за активиране на наказанието лишаване от свобода при неизпълнение на условията на пробационния надзор;
- Проявяват специално-превантивна роля чрез свеждане до минимум на опасността от извършване на ново престъпление, поради съответен институционален контрол и действат въздържащо спрямо нови противоправни прояви;
- Могат да се налагат само при условно осъждане и условно предсрочно освобождаване;
- Надзорът се осъществява само чрез една пробационна мярка, като ресторативните мерки по чл. 42а, ал. 2, т. 5 и 6 от НК са неприложими;
- Пробационният надзор не е наказание, поради което изпълнението му не се погасява по давност, не подлежи на опрощаване чрез амнистия и помилване;
- Мярката за пробационен надзор не подлежи на групиране или замяна с наказание по НК;
- Мерките за пробационен надзор по чл. 42а, ал. 2, т. 1 и 2 от НК не могат да се смекчават по чл. 226, ал. 1 и чл. 269, ал. 2 от ЗИНЗС;

- Мярката за пробационен надзор не подлежи на приспадане от наказанието, в случай на привеждането му в изпълнение по реда на чл. 68, ал. 1; чл. 69, ал. 2 и чл. 70, ал. 7 от НК;
- Наложената мярка за пробационен надзор не може да се заменя с друга пробационна мярка;
- Неизпълнението на мярката за пробационен надзор няма за последица налагане на второ (заместващо) наказание.

Възможността за налагане на мярка за пробационен надзор в изпитателния срок на условно осъждане измежду тези по чл. 42а, ал. 2, т. 1-4 от НК е само в случаите, когато наложеното наказание е по-малко от шест месеца. Законодателят не е посочил изрично минималната и максималната продължителност на мярката на надзор, но продължителността ѝ не може да надвишава рамките на изпитателния срок.

Преценката по приложението на чл. 67, ал. 3 от НК е част от процеса по индивидуализация на наказанието. Събирането на доказателства за личността на осъдения, семейната и социалната му среда, би подпомогнало съда при преценка относно необходимите рамки на надзора над осъдения. Тук излиза и темата за предсъдебния доклад, със сериозен ресурс, поради годността да предостави пълна информация за всички лични и обществени особености на дееца.

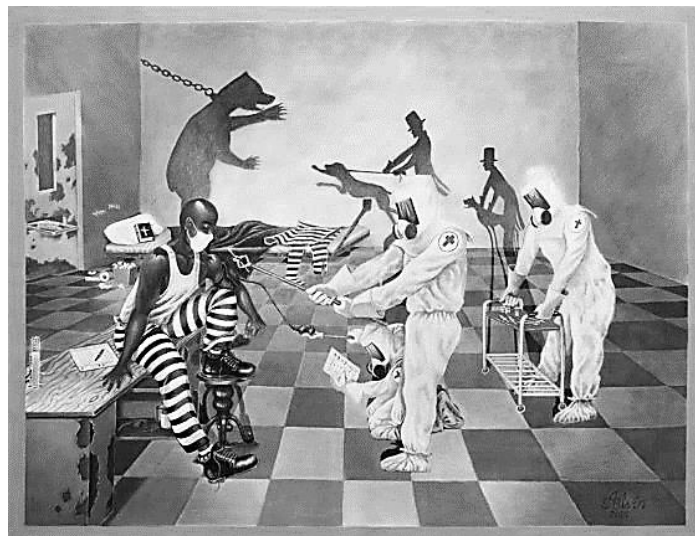
Прегледът на относимата съдебна практика на ВКС по чл. 67, ал. 3 от НК позволява открояване на единични грешки в правоприлагането. Най-чести са хипотезите, при които мярката по чл. 67, ал. 3 от НК се налага при наказание лишаване от свобода под шест месеца или пък се налага повече от една мярка за пробационен надзор. Нарушението на материалния закон е отстранимо по реда на инстанционния контрол или по пътя на възобновяването на наказателно дело.

Значително по-добре е нормативното решение относно мярката за пробационен надзор в изпитателния срок на условното предсрочно освобождаване. С измененията в НК (Д.В. бр. 13 / 07.02.2017 г.) изрично се уреди нейната максимална продължителност – за не повече от три години, като преценката относно целесъобразността на приложението се основава на доклад от пробационния служител.

Съответният прокурор възлага изпълнението на мярката за пробационен надзор по настоящ адрес на осъдения. За начало на изпълнение се приема

моментът на получаване на съдебния акт в пробационната служба. В случаите на по-късно получаване, има се предвид след изтичане на изпитателния срок, мярката за пробационен надзор не се изпълнява.

Възможно е да възникне положение, изискващо едновременно изпълнение на наказание пробация и мярка за пробационен надзор. Разрешаването на подобна конкуренция ще бъде в полза на наказанието. След неговото изтърпяване, следва да започне изпълнението на мярката за пробационен надзор, но ако не е изтекъл изпитателният срок, за който е постановена.

Алвин Смит, „Проявено в сенките“, лишен от свобода в САЩ

Виновното неизпълнение на мярката за пробационен надзор се санкционира по реда на чл. 68, ал. 3 и чл. 70, изр. 1, пр. 2 от НК. Би могло да са налице едновременно условията на чл. 68, ал. 1 и чл. 68, ал. 3 от НК в случаите на условното осъждане или тези по чл. 70, ал. 7, изр. 1, пр. 1 и 2 от НК, при условното предсрочно освобождаване. В тези хипотези, съответният прокурор внася предложение за прилагане на чл. 68, ал. 1 и чл. 70, ал. 7, изр. 1, пр. 1 от НК по реда на чл. 306, ал. 1, т. 3 от НПК.

В същата процедура – по чл. 306, ал. 1, т. 3 от НПК – се разрешава и приложението на чл. 68, ал. 3 и чл. 70, ал. 7, изр. 1, пр. 2 от НК.

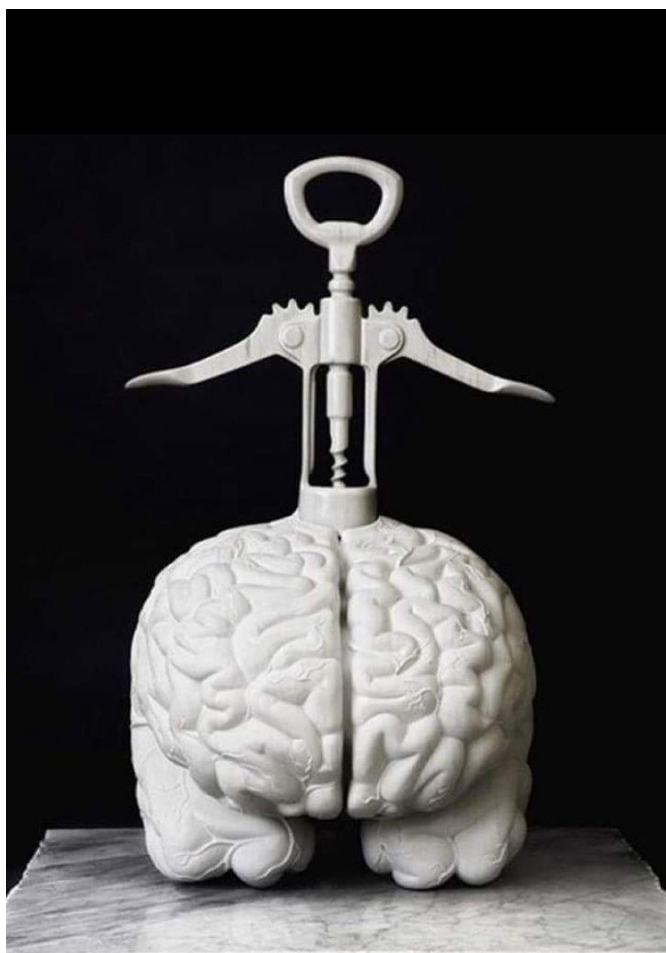
Инициативата да внесе предложение за активиране на наказанието лишаване от свобода при неизпълнение на мярката за пробационен надзор по чл. 67, ал. 3 от НК е възложена от чл. 267б, ал. 1 от ППЗИНЗС на председателя на пробационния съвет. Делото е родово подсъдно на първоинстанционния съд, постановил съдебния акт.

В други случаи на нарушение на мярката по чл. 70, ал. 6 от НК, компетентен според чл. 267б, ал. 2 от ППЗИНЗС, да внесе предложение за

последичата от чл. 70, ал. 1, изр. 1 от НК е началникът на ОС/РС „Изпълнение на наказанията“. Делата са родово подсъдни на Окръжния съд, постановил „УПО“.

Предсъдебен доклад – обща характеристика, съдебна практика

Предсъдебният доклад е широко прилаган инструмент в континенталната и англосаксонската правни системи за подпомагането на съда при решенията му за най-подходяща санкция, която е нужно да се актуализира в течение на наказателното производство, поради възможността за изменение в ключови фактори. Богат опит в работата с предикатния инструмент имат пробационните служби в Англия, Уелс, Ирландия, Румъния, Естония и Хърватия.

В България, предсъдебният доклад е в правомощията на пробационните служби да подпомагат съда при избор на подходящо наказание и съответен вид пробационни мерки, които намират нормативната си регулация в Част Пета от ППЗИНЗС. В основата му се поставят резултатите от системата за оценка на правонарушителя, базирана на интервю и анализ на цялостната информация предоставена от съда, прокуратурата, полицията, социални и здравни служби, както и данни от други източници, необходими за всеки конкретен

случай. Докладът съдържа сведения за личността на лицето, материалното и семейното му положение, обкръжение, среда и условия за живот, поведение преди и след извършване на деянието, произход, социално положение, съдебно минало, както и оценка на риска от рецидив и риска от вреди, включваща ресурси, проблемни зони и потребности, на базата на които биха могли да се подберат ефективни пробационни мерки.

Обща е констатацията за непопулярност на предсъдебния доклад, причинена от повърхностната законова регулация и систематичното място на правните норми в раздела на ППЗИНЗС за изпълнението на наказанието пробация. Изцяло по пътя на съдебната практика е постигнатата яснота от правната му природа – незадължителен помощен инструмент за съда при избор на наказание пробация при замяна на една пробационна мярка с друга в процедура по чл. 452, ал. 3 от НПК или при налагане на мярка за пробационен надзор по чл. 67, ал. 3 от НК. Приложимостта на доклада зависи пряко от естеството на повдигнатото обвинение. Той изпълнява изцяло помощна роля в процесуалната дейност на съда, без да я замества при установяване на съставомерни признаци на престъплението или индивидуализация на престъплението.

Анализът на практиката на съдилищата по приложението на доклада позволява на съдилищата крояването на някои грешки, които са закономерна последица от некачествения законодателен подход при регулацията му:

- Заместване на оценката по вътрешно убеждение с положения от предсъдебния доклад;
- Заместване на дължимата преценка от съда за обществената опасност на деянието и дееца с оценка от несъдебен орган;
- Заместване на оценката за постижимост на специалната превенция с института на условното осъждане.

Въпреки известните неуспехи в прилагането на предсъдебния доклад, неговите възможности да бъде ориентация относно конкретните корекционни нужди при определен правонарушител не бива да се отрекат. Съдържащата се в него информация е разностранна, позволява всеобхватен поглед върху текущото социално положение на личността, като обмислянето ѝ с оглед на точното въздействие върху конкретните дефицитни зони е

от безспорна полза за целесъобразността на наказанието.

Въздържането на съдилищата от използване на доклада се отдава на недобро познаване на неговите ресурси и на същността му като цяло. Еднозначното касационно становище за приложимост на предсъдебния доклад към сравнително голяма група наказателни дела открива възможността за по-широка роля в правоприлагането.

Основни материалноправни положения при прилагането на института на „УПО“ в съдебната практика

Тематичният обхват на настоящото изследване е с поглед към „УПО“, доколкото случаите в практиката по чл. 71 от НК са изключително редки и в разрешението си не проявяват противоречие с материалния закон и задължителните указания в ППВС № 7 / 1975 г.

След пакетните изменения в НК, НПК и ЗИНЗС от февруари на 2017 г., институтът на „УПО“ съществено се реформира в посока по широката му достъпност за лишените от свобода чрез:

- Сnižаване на размера на фактически изтърпяното наказание;
- Отпадане на ограниченията за повторното му прилагане и за минимален остатък от наказанието при престъпление, извършено при условията на опасен рецидив;
- Гарантира се правото на осъдения лично да предприеме процедура по „УПО“ след изтичане на минималния срок на наказанието;
- Регламентира се и правото му на жалба срещу отказа на съда по прилагане на института.

В процесуалния закон се даде дефиниция за доказателствата за поправяне, като се изостави остарялата формулировка „честно отношение към труда“, предвиди се възможност осъденият да участва активно в доказателствения процес.

Делата по чл. 451 и сл. от НПК са родово подсъдни на окръжните съдилища. Постигането на фактическа и юридическа яснота за състоянието на правоприлагането е от съществено значение с оглед върховенството на правото. Към момента, актовете по чл. 440 от НПК не подлежат на касационна проверка, нито пък са

обект на процедурата по Глава тридесет и трета от НПК, поради което констатирането на противоречия в съдебната практика е възможно единствено по изследователски път.

Материалноправният анализ на съдебните актове откроява случаи, в които съдилищата необосновано отказват приложението на „УПО“, позовавайки се на вида на наказателното престъпление. Подобен подход се отрича със задължителните указания в т. 5 от ППВС № 7 от 1975 г. На установяване подлежи поправянето на осъдения посредством изследване на поведението му по време на изтърпяване на наказанието чрез писмени доказателства и други фактически източници по чл. 439а, ал. 2 от НПК. Често за изходна база се ползват заповедите за поощрения и/или налагане на дисциплинарно наказание без да се отделят случаите, в които индивидуалните административни актове по чл. 99, ал. 1 и чл. 104, ал. 1 и 2 от ЗИНЗС обезпечават единствено вътрешния ред в пеналното заведение и са резултат само на съдебно-директивния подход.

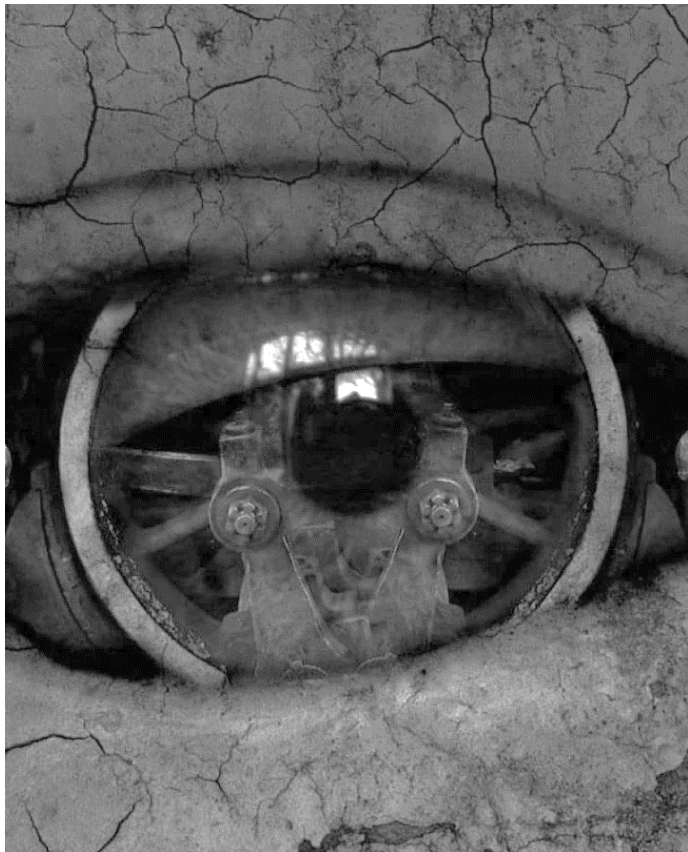

В чл. 159, ал. 1 от ЗИНЗС са посочени дейности с ресоциализационна насоченост, като именно те попадат в доказателствената логика по чл. 70 от НК, защото изискват съдействие от осъдените и съответно показват степента на тяхното поправяне и превъзпитание. Такива дейности са образователни, обучителни и квалификационни, а не за всякакви други, които обезпечават поддържането на вътрешния ред и мотивацията на осъдения да премине успешно през етапите на

прогресивната система при изпълнение на наказанието.

Има казуси, при които прилагането на „УПО“ е отказано с аргумент за неподтигната генерална превенция на наказанието. Използването на подобен подход заобикаля целта на института, като в случай на доказано поправяне, неоправдано се удължава престоя на осъдения в затвора.

Понякога, съдът придава приоритет на съдебното минало на лишения от свобода и/или на предходно „УПО“, правейки на тази база констатациите си за необходимост на продължително и интензивно третиране. Подобен подход частично резонира с указанията в т. 2 от ППВС № 7 / 1975 г., но се бива априори да се изключва поправянето на осъденото лице без да се извърши дължимата оценка на поведението му по време на изтърпяване на наказанието. В тази връзка припомням становището, че институтът по чл. 70 и чл. 71 от НК е приложим, когато е постигната специалната превенция на наложеното наказание, обстоятелство, което не зависи от предходно наказаната престъпност или отминалото „УПО“.

Единични са съдебните актове, с които се отказва „УПО“, поради значителния размер на зачетено задържане по чл. 59, ал. 1 от НК, в който период корекционната работа с осъденото лице не е била извършвана. Положението в тези ситуации е аналогично на обсъденото в предходния абзац и категорично не отговаря на целта на института – да действа стимулиращо и възпитателно на

лишените от свобода, което от своя страна изключва формалния оценъчен подход. В подобни казуси, съдът дължи изследване на цялостното поведение на лишения от свобода, което би следвало да отразява съзнателно поправяне, а не привидно изпълнение на условията за „УПО“.

Нолице са хипотези, при които отказът от приложение на чл. 70, ал. 1 от НК се мотивира единствено с големия остатък на неизтърпяното наказание. Подобно разбиране противоречи на чл. 439а, ал. 4 от НПК и задължителните указания в ППВС № 7 / 1975 г.

Нужно е да бъдат поощрени съдебните състави, които при произнасянето си по факултативния критерий изследват задълбочено реализираните мерки от прогресивната пенитенциарна система. По-горе беше отбелязано, че преминаването през отделните ѝ етапи свидетелства за съзнателна промяна в личността и активната самокорекция, чийто обозрим и желан финал е постигането на „УПО“. Реализираната специална цел на наказанието би се засвидетелствала в пълен аспект при достигане на най-лека режим за изпълнението му и извеждане на осъдения в условията на открита среда за полагане на труд, когато той ще е в състояние да докаже трайността на поправянето и превъзпитанието си, за да бъде по-рано и успешно ресоциализиран.

Наблюдават се групи дела, по които съдилищата все още изследват „честно отношение към труда“ като обективен критерий, както беше споменато, изоставен от законодателя поради тясната перспектива, в която отразява поправителния процес. Подобно положение е преодолимо чрез стриктно съблюдаване на предмета на доказване по обсъждания вид дела.

Налагането на мярка за пробационен надзор е друга материално-правна област, която позволява открояването на някои типични казуси. Като най-голяма група сред тях се очертават съдебните актове, в които не се обсъжда основанийето за прилагането на интензивния надзор в изпитателния срок. Преобладават дикретните позовавания на пробационните доклади, без да се анализира осъденият, възможностите за трудовото му устройване, запазените семейни и приятелски връзки и др. Тук е мястото да се подчертае значимостта и важността на пробационния доклад за качествено определяне на условията за поранното освобождаване от пеналното заведение с или без пробационен надзор, като имаме предвид неефективността на чл. 73, ал. 1 от НК. В практиката, този документ често търпи критики за формалност, за ненужно повтаряне на оценъчни инструменти по чл. 155 от ЗИНЗС, като очакването на магистратите е той да съдържа

повече и по-подробна информация за условията, при които осъденият ще се завърне в общността. Това е така, защото нуждата и интензивността на надзора ще бъдат един вид при лишен от свобода с ниска степен на образование, без трудови навики и семейна/приятелска подкрепа и друг вид при лице с добро образование, активно трудово устройване и запазени социални връзки.

Често мярката за пробационен надзор се обвързва с продължителността на изпитателния срок, като намирането на подобна математическа релация категорично не се основава от закона.

Все още в някои съдебни актове, вместо мярка за пробационен надзор, се налага наказание пробация, с която се нарушава материалния закон – различието вече бе изяснено по-горе в изложението.

Прави впечатление, че съдилищата са предпазливи в удовлетворяването на молби или предложения за „УПО“ на краткосрочно осъдени. Пробелът се поражда от чл. 154, ал. 4 от ЗИНЗС, предвиждащ съставянето на годишен доклад за резултатите на изпълнението на присъдата, какъвто е невъзможен при краткосрочните наказания под една година лишаване от свобода. В този случай, пенитенциарната администрация изготвя текущ доклад, който заедно с плана по чл. 156 от ЗИНЗС ще чертае доказателствената картина относно субективния критерий по чл. 70, ал. 1 от НК.

Извън гореформулираните отклонения от материалния закон, приложението на института на „УПО“ не създава затруднения в съдебната практика на съдилищата. Изследването на обективния и факултативен критерий се подчинява на закона и указанията в ППВС № 7 / 1975 г. Понастоящем, задължителната сила на тълкувателния акт е подложена на частично преосмисляне по т.д. № 1 / 2018 г. на ОСНК относно дадените указания за наказанието – задължително заселване (отменено) и по т. 8 от Постановлението, като понастоящем решение на ОСНК на ВКС няма да засегне правоприлагането в масовите случаи.

Заклучение

Описаната материална основа на предсрочното освобождаване, мерките за пробационен надзор, електронното наблюдение и предсъдебния доклад разкриват стройна система от норми, която непротиворечиво поставя изискване пред осъдените да са целенасочени в процеса на поправяне и превъзпитание, за да го завършват по-рано от възложеното им с присъдата, за да могат по-рано да се ползват от института по чл. 70 и чл. 71 от НК. Сериозен недостатък на новелата се открива в надзора и възпитателната

грижа за категория лица по чл. 66, чл. 67, чл. 70 и чл. 71 от НК. Законът възлага отговорности на съдилищата без да развива нормативната основа, като оставя своеобразна юридическа празнота. Пътищата за преодоляване на възникналата ситуация са следните:

Отмяна на текстовете в НК, уреждащи възпитателната грижа и надзора поради промяна на обществените условия или доразвитие на нормативната база по чл. 171 от ЗИНЗС в ЗБППМН (Закон за Борба Срещу Противообществените Прояви на Малолетните и Непълнолетните); ЗМВР (Закон за Министерство на Вътрешните Работи); И ЗМСМА (Закон за Местното Самоуправление и Местната Администрация), за да се постигне ефективност и сигурност в общността за поведението на условно осъдените и предсрочно освободените лица, подобра ресоциализационна основа от гледна точка на правомощията на наблюдателните комисии по чл. 171, т. 2, 5, 6 от ЗИНЗС.

Формулираното предложение е твърде общо, защото почива на проучена съдебна практика по темата и действащото законодателство, които са крайно недостатъчни да се изведат ефективните стъпки за преодоляване на фактическите и юридическите препятствия пред чл. 67 и чл. 73 от НК. От ключово значение ще бъдат и множество икономически показатели, регионални характеристики и други извъннормативни фектори, за да се създаде работещ механизъм за полагане на възпитателна грижа и реализиране на надзор над очертаната група лица. Работата по темата е наложителна, защото пълноценните условия за ресоциализация са инвестирани в минимизирането на постпенитенциарния рецидив, който от своя страна има многопластово отражение върху области като вътрешна сигурност и ред, върховенство на правото, сигурност на икономическата среда,

пренаселеност на затворите, бюджетни разходи и др.

Като частен проблем се открии невъзможността за експлоатация на гласовото разпознаване при електронното наблюдение, което е с отношение към една от най-често налаганите мерки за пробационен надзор по чл. 42а, ал. 2, т. 1 от НК. Вероятно е въпрос на време мониторингът да бъде приложим, което може да се отчете като позитив и възможност за разгръщане на контрола при изпълнение на мерките за пробационен надзор и наказанието пробация.

От изменение по подобие на чл. 70, ал. 6 от НК се нуждае и нормата на чл. 67, ал. 3 от НК, като предложението е да се предвиди възможност за налагане на мярка за пробационен надзор за всяко наказание лишаване от свобода без оглед на времетраенето му, като се норминират хипотезите на частично прилагане или по време на целия изпитателен срок.

В следващия брой очаквайте „процесуален аспект на предсрочното освобождаване“.

Прилагам копие на:

- ППВС № 7 / 27.06.1975 г. – Пленум на Върховния съд.
- Т.Р. № 32 / 03.08.1990 г. по Н.Д. № 16 / 1990 г. на ОЧНК на ВС.

Единственият начин да разбереш чувствата на някого е само ако си изживял нещо подобно като него.

Притча за Истината

От Стоян Димитров, Затвор София

А Пилат му рече: И тъй, цар ли си Ти? Иисус отговори: Ти казваш, че съм цар. Аз затова се родих и затова дойдох на света, за да свидетелствам за Истината; всякой, който е от Истината, слуша гласа Ми! Пилат Му рече: Що е Истината?

За нравствения текст, Истината е разкрита на човека от Бога.

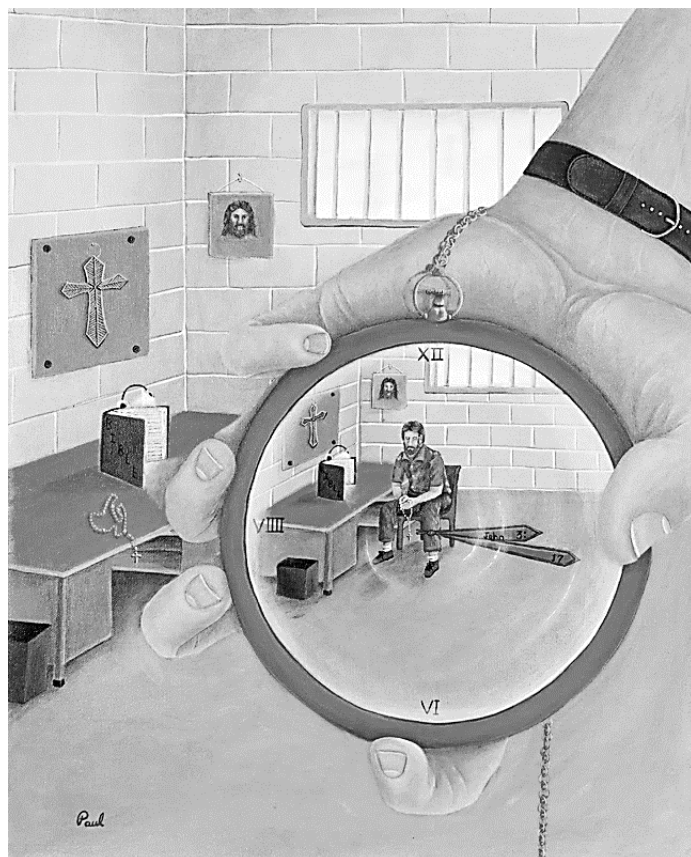
За модерниста, Истината може да бъде открита с помощта на разума и логическите доводи, с които индивидът живее.

А за постмодерниста, обективна Истина не съществува, истината е плод на културата.

Ако попитате прагматика, той ще ви каже, че за него Истината е това, което вижда и което може да пипне и да извлече някаква изгода от тях.

За философия, Истината е съответствието на предствата за обекта, но тя е и абстрактна и различна за всеки и зависи от личната му гледна точка.

Но, който и прокурор да попитате, той винаги е бил свидетел на Истината и за него тя е само една – **тази, която той е написал в обвинителния акт.**

Пол Хендриксън, „Възвърни времето си“, лишен от свобода в САЩ

Обични в Бога братя и сестри, да напиша тази притча за Истината ме подтикна разказа на един колега от пета група, който казваше: „Когато започна да говори прокурорът, все едно сме краднали прасето заедно. Как съм го хванал за задния крак и съм го набутал в багажника на „Москвича“, а то как жално квичало. Като започна да говори моят адвокат, все едно никога не съм виждал това прасе. А пък съдията, когато четеше присъдата, все едно съм откраднал неговото прасе – три години затвор за едно прасе.“

Както виждаме, всеки си има своя Истина. В Конституцията на Република България, чл. 30, ал. 5 пише, че: „Имам право да се срещам с адвокат насаме и кореспонденцията ми с него е неприкосновена.“ И аз си мисля, че това, което пише във Върховния закон на Република България е Истина. Но за някои, истината е, че с адвоката ми трябва да се срещам пред пет човека и да говоря през плексиглас и по телефона да споделям адвокатските си тайни и линиите на защита.

В целия Европейски Съюз, включително и в Сърбия, свиждането между затворници и близките им се провежда на маса без каквито и да е прегради. И всички си мислим, че Европейските правила за затворите са Истина – да, ама не – за Република България Истината е друга – обикновеното свиждане на Европейските затвори в Република България се дава като награда. И Европейските правила за затворите не са действащи за Република България, а все още се правят само козметични промени на ПВР, ЗИН, ППЗИН от времето на Сталин и Берия. В затворите на целия ЕС има ток по 24 часа в денонощието, но за РБ все още действа библейската истина за Тъмницата...

Туриха ръка на апостолите и ги хвърлиха в Тъмница, а през нощта дойде Ангел Господен, отвори Тъмницата и, като ги изведе, каза им: „Идете, застанете в храма и говорете на народа всички думи на тоя благодатен живот.“ И, както си чета Библията в 22:30 часа, *щрак* и настана Тъмница и, вместо Ангел Господен, тъмничар шпионката повдига и се вира в Тъмницата да се увери, че съм вътре, а не ме е извел Ангел Господен.

Лично Министърът на правосъдието, г-жа Маргарита Попова, казва в медиите: „Правосъдието ни е старомодно и не е адекватно в европейския контекст.“ Но, както е казал народът: „Царят дава, падарят не дава“ и, че „властта е по-сладка от оная работа, защото, когато си на власт, можеш да крадеш, да правиш далавери и да налагаш волята си на когото си поискаш.“ Именно затова е толкова голяма борбата да се влезе в Парламента или да се докопат до някоя службица с власт, за да може да тормозят някой, който е под тях, да могат да нарушават законите без да им се търси отговорност и да налагат своята гледна точка за Истина.

Сам Бог в словото Си многократно ни предупреждава, че ще се появят лъжеучители и антихристи, които ще вмъкнат пагубни ереси и мнозина ще последват тяхното разпътство и поради тях пътят на Истината ще бъде похулен. И не е за чудене, защото сам Сатаната се преобразява в ангел на светлината, та затова не е голяма работа ако служителите му се преобразяват като служители на правдата – „свещеници, пастори, полицаи, прокурори, съдии“, но техният край ще бъде според делата им (Кор. 2ро11:13-15). „Различните секти и вероизповедания имат своя гледна точка за Истината, но всички истински християни знаят, че Исус Христос и пътят, Истината и живота.“

Бог да благослови всички, включително и властимащите, за да познаят Истината и да се спасят. Защото под небето няма друго име дадено на хората за спасение. (Деяния 4:12)

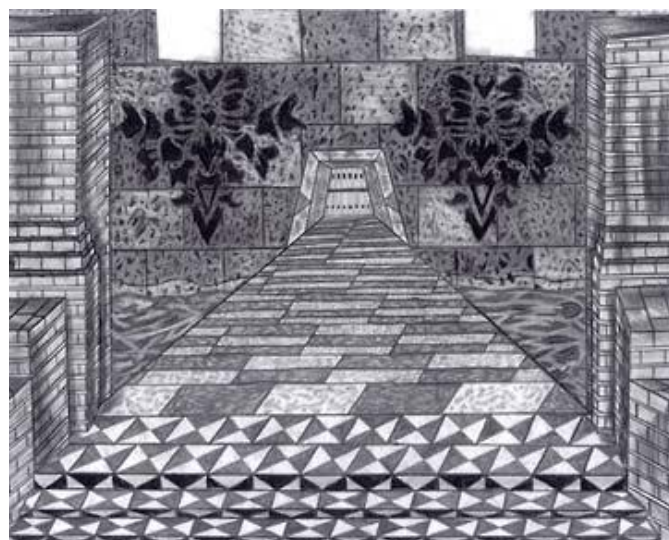
Затворът срещу всички

от Александър Хурмузов, БЗСР

Не само затворниците стават жертва на репресивният характер на затвора и корупцията в затворническата администрация. Служителите също го отнасят понякога. Естествено, не можем да говорим за сходно (или дори сравнимо) ниво на репресия. Дори най-бедният и бездарен надзирател може да намери по-смислена реализация извън затворническата система. Но все пак, някои решават, че това е тяхната работа. И те стават жертва на корупцията внедрена в своя работодател.

Надзирателите също имат свое сдружение – Синдикатът на служителите в затворите в България (ССЗБ). И те предприемат самоорганизиран протестни действия срещу ГДИН, но само когато се нарушават техните права. Голяма част от тяхната визия за реформа в затворите се състои от усилен контрол върху лишени от свобода и, естествено, увеличение на заплатите на служители. Но протестът им има немалко влияние върху затворническата система.

ССЗБ алармира в медиите относно ситуацията с техните униформи. Те са очевидно некачествени, като някои казват, че дрехите се изсветляват след първото пране.

„Миналата година от началото, януари месец, беше завишена сумата на веществото доволство, което се полага годишно за един служител от 400 на 600 лева, което ние към онзи момент отчетохме като положителен факт. Само че само 2 месеца след това дойдоха артикулите и там се оказа, че цените са фрапиращо завишени. 1200 лева на година са нужни, за да се облече един служител,“ разказа пред БТВ Антоанета Стойкова от ГДИН.

Униформите са произведени от фирмата „Техномат Меркурий“ и продадени на ГДИН. Надзирателите купуват облеклата си от ГДИН с

по 600 лв. от държавата и останалото плащат от джоба си за това модно удоволствие.

Преди скокът в цените, обикновена тениска е струвала 5 лв. След скокът – 14 лв. Летният панталон е бил 48,00 лв., а сега е 82,20 лв. Целият зимен комплект е поскъпнал от 276,60 лв. на 434,28 лв. без каквато и да е разлика в продукта. Не само това – облеклата на служителите в затвора са почти идентични с тези на съдебната охрана, но вторите плащат почти двойно по-малко за дрехите си. Една и съща фирма е спечелила и двете обществени поръчки.

Управителят на „Техномат Меркурий“ е Стоян Стоянов, но търговският директор е баща му, Гроздан Стоянов. Изглежда, че цялата му фамилия се е фокусирала върху произвеждане на униформи. Например, предишната фирма изпълнител от 2018 г. е управлявана от Нели Стоянова, дъщеря на Гроздан Стоянов. А за последната обществена поръчка, конкуренцията е била между Стоян Стоянов от „Техномат Меркурий“ и дружество „Стомар“, управлявано от лелята на Стоян, Маргарита Стоянова. Фирмата „Стомар“ е загубила, защото е пропуснала да посочи какъв обем е ушила в миналото и да предостави сертификата за стандарт – две абсолютни формалности. Била е известена за пропуса и все пак не е добавила информацията в зададения 5-дневен срок.

В интервю с Гроздан Стоянов, той е запитан кой е управител на „Стомар“ и той казва, че не знае. Интервюиращият казва, че това е Маргарита Стоянова. Гроздан казва, че я познава, (което е добре, защото е сестра му все пак). Но, естествено, той казва, че няма нищо договорено между тях. Няма закон против конкуриращи се

членове от едно семейство за обществена поръчка.

От десетки години, фамилията печели десетки поръчки за МВР, Министерство на отбраната и Министерство на правосъдието. Само за двете последни поръчки от ГДИН, фамилията е взела обща сума от над 3 милиона и 300 хиляди лева без ДДС.

И така се оказва, че надзирателите плащат от джоба си, за да могат да практикуват нископлатената си работа, междувременно пълнейки гушите на корумпираните отрасли на ГДИН, както и фамилната схема на Стоянови. И тук не става дума за вина, а по-скоро за потенциалната тежест на действията на надзирателите. Ако те решат да протестират истински и значимо, те биха могли да преборят тази схема напълно собственооръчно – не като алармират други корумпирани държавни отрасли да се погрижат за положението.

Надявам се, че това ще направят от ССЗБ. Не за друго – просто тази работа по начало толкова не си заслужава, пък и знаейки, че плащаш на далавераджии, за да влезеш, това вероятно действа адски деморализиращо. И, тъй като не е учтиво да предлагаш на надзиратели и полицаи да си напуснат работата, нека поне успеят да преборят някоя от многото фунии в ГДИН, които гълтат пари без никой да ги притеснява.

До тогава, ние от простолудията можем само да чакаме цените на тези стилни, красиви униформи да паднат малко, за да можем да си ги позволим и ние. Но май нещо не съм виждал надзирател да носи облеклото си гордо по улицата.

Когато несправедливостта е закон,
съпротивата е дълг.

Заместник-председател на
Българско Затворническо Сдружение
за Рехабилитация - Светломир Нешков

Главен редактор – Александър Хурмузов
Помощник-издател – Хоуп Дюфо-Хънтър
Автор в този брой – Стоян Димитров

